

Padeltennis – ny stor tävlingsidrott i RF-familjen eller en umgängesfluga för unga vuxna i medelklassen?

På spaning efter ett idrottsgenombrott i tiden

© Johnny Wijk

Historiska institutionen, Stockholms universitet
Författarkontakt <johnny.wijk@historia.su.se>

Publicerat på idrottsforum.org 202-06-04

UNDER DE SENASTE åren har idrotten padeltennis slagit igenom på bred front i Sverige. Sporten etablerades först i Spanien och har nu sfått särskilt starkt fäste i Sverige. På bara några få år har mängder av banor byggts och stora padelhallar med 5–10 banor växer fram överallt i landet. Upp mot en halv miljon svenskar uppges ha prövat att spela padel och Svenska padelförbundet organiserar runt 100 föreningar med ca 20 000 spelare. Padelförbundet blev nyligen invald som eget specialförbund i Riksidrottsförbundet. Det pratas allmänt om en stark padelfeber i landet. Att mer lekfulla idrottsaktiviteter övergår till organiserade sporter med regelsystem och tävlingsformer sker med jämna mellanrum, till exempel innebandy, snowboard, parkour, frisbee, mountainbike med flera liknande spontana aktiviteter som uppstått underifrån. Det som särskiljer padeltennis är att då detta spel började etablera sig som en egen sport, krävdes byggandet av dyra banor med höga avgifter att hyra en speltimme, en sport uppifrån. Padeltennisens genombrott kan beskrivas via tre olika förklaringsperspektiv: (1) Spelets enkelhet som innebär att även nybörjare snabbt upplever glädje med spelet; (2) det lämpar sig väl att spela mixed i padel;

och (3) runt padel finns en nyhet och en livsstil som attraherar unga vuxna i den köpstarka medelklassen. Det finns en exklusivitet i att spela padel, en kultur där man spelar och umgås i kamratgång efter avslutat spel.

JOHNNY WIJK, f. 1955 och professor i historia vid Stockholms universitet, disputerade 1992 på en avhandling om ransoneringssystemet på livsmedel och den svarta marknaden under andra världskriget med titeln *Svarta börsen – samhällslojalitet i kris: Livsmedelsransoneringarna och den illegala handeln i Sverige 1940-1949*. Studierna av beredskapsåren ledde vidare till en undersökning av idrottsrörelsens aktiva roll i den civila fysiska beredskapen via breda massarrangemang som Fältspport, Riksmarscher, Allorientering, Riksskidan, och Folkspänsten, och sammantaget med en närstudie kring krigsårens uppmärksammade svenska friidrottsframgångar med löparna Gunder Hägg och Arne Andersson formades boken *Idrott, krig och nationell gemenskap: Om fältspport, riksmarscher och Gunder Häggs feber* (2005). För närvarande är det ett projekt om den svenska tennisens och golfens utveckling från 1950-talet till idag som står i fokus.

På Stockholms universitet, där jag arbetar på historiska institutionen, finns en central mediaservice som de kallar experthjälpen. Där finns ett antal olika specialområden där några av oss anställda ställer upp på att bli kontaktade av media för att försöka svara på olika frågor som dyker upp inom respektive område. Jag har i ett antal år efter bästa förmåga försökt ta hand om frågor som rör idrottshistoria, särskilt kring idrott och politik, tävlingsidrott, idolskap och större mästerskapsarrangemang som OS och olika VM. Flertalet av de frågor jag fått av tidningar, radio och TV har handlat om politiska aspekter kring OS och VM, bojkotter och politiska utspel sker ju nästan varje gång de större arrangemangen ska genomföras. Några gånger har frågorna också handlat om nya svenska idrottsidoler och mediastjärnor.

Men för drygt ett år sen började frågor komma av helt annan karaktär. Vid ett par tillfällen blev jag kontaktad av olika lokaltidningar från städer i landet som med uppriktig förvåning frågade vad det var som pågick inom idrotten. Den gemensamma frågan kretsade kring att det plötsligt hade börjat byggas en ny typ av racketplaner överallt. Någon beskrev det som att dessa planer tycktes växa upp som svampar ur jorden på nästan varje tänkbar ledig yta, både inom- och utomhus. Det nämndes att tomma gamla övergivna industrilokaler och tidigare tomma ytor bakom idrottsplatser blivit föremål för byggandet av små planer med nät och linjer liknande tennis, men med stora glasväggar runt om som ramade in ytan. Även i anslutning till tennisklubbar och golfbanor syntes dessa nya idrottsplaner växa upp med en imponerande hastighet, och överallt verkade det vara fullt med spelare på alla dessa nya planer så fort de var färdigbyggda. Vad var på gång egentligen?

Givetvis är det en aning klucket för en historiker att försöka svara på något som händer nu i samtiden och även ge sig på någon form av framtidsprognos, men med en livslång förkärlek till alla spel med racket och bollar så måste det konstateras att detta faktiskt är ett stycke intressant idrottshistoria som utspelar sig inför våra ögon. Ett mycket snabbt och kraftfullt genombrott för en ny sportaktivitet som hastigt tycks sprida sig i befolkningen. Det är trots allt inte så ofta det sker. Senare tiders nya idrotter har företrädesvis handlat om från början lite friare ungdomsaktiviteter utomhus som skateboard, snowboard, mountainbike, parkour med flera. Även innebandy kan på flera sätt räknas in i den kategorin, ett spel som i årtionden först spelades på skolgårdar och parkeringar med tennisboll och bandy- eller hockeyklubbor. Därefter flyttade aktiviteten in på fritidsgårdar, klubbar bildades med spel i gymnastikhallar och blev till slut en tävlingsidrott med mästerskap – om än med ett begränsat antal nationer med i bilden. Det gemensamma med dessa

”nya” sporter har varit att det börjat så att säga underifrån med ungdomars lek och utmaningar i backar, på skolgårdar och torg. De har varit relativt billiga att utföra med små krav på resurser och även en viss motvilja till att övergå till mer organiserade idrottsformer med tävlingar och medlemskap i idrottsrörelsen.

Padeltennisens genombrott, eller bara padel som sportens företrädare numera kallar det, handlar om en helt annorlunda utveckling. I mina ögon finns möjligen vissa rötter från tennislek med mjuk boll på gräsmatta eller på parkeringsplatser med någon parkbänk eller liknande som nät – en aktivitet som jag själv och kompisgänget i högsta grad ägnade mig åt på 1960-talet och spelade ”matcher” mot varandra, i en tid då tennisen fick sitt breda genombrott i Sverige. Kanske man även kan säga att det finns vissa rötter från s.k. strandtennis med små hårda platta racketar utan strängar och med mjuk boll. Själva känslan i träffen boll mot racket är i alla fall mycket lik. Den historiska bakgrunden till padel tycks inte helt klar. Går man långt tillbaka i idrottshistorien fanns ju racketsporter där samhällets övre skick för flera hundra år sen spelades i bollhus, där det fanns ett nät att spela över och bollarna fick även studsas i väggarna. Dessa racketar hade dock någon form av strängar, och från dessa sporter utvecklades så småningom den moderna tennisen. När det gäller den hårda platta racketen i padel förs tankarna till den form av däcktennis som spelades av societeten på engelska kryssningsfartyg tidigt 1900-tal. Andra uppgifter för fram överklasspersoner i Mexiko som byggde egna banor för padel och därifrån fann spelet vägen till Spanien, som ju idag är det främsta landet för padelspelet.

En sak som utmärker padeltennisens steg till egen sport är att det krävs byggande av dyra banor och snart hela anläggningar av padelplaner med stora investeringskostnader – enligt uppgift kostar det upp mot halvmiljonen per bana att bygga. Till skillnad mot de tidigare nämnda mer fria och hyfsat billiga lek- och friluftaktiviteterna som steg för steg blivit etablerade idrotter ”underifrån”, har padeltennisen kommit ”uppifrån” och åtminstone inledningsvis vänt sig till en annan målgrupp, en köpstark vuxenpublik, särskilt yngre vuxna, som har råd att betala ca 400 kronor i timmen per bana för att med små platta hårda racketar slå en relativt mjuk boll över nät, med i stort samma räknesätt som tennis men med skillnaden att bollen även får studsas i glasväggarna runt om. Snabbt har även en kommersiell marknad växt fram med relativt dyra racketar, kläder och utrustning runt sporten.

Jag såg padel live första gången i Spanien för ett par år sedan på en stor padelplanläggning med 10-15 banor och fullt av spelare. Det gjorde intryck på mig av flera skäl, något som jag kommer att utveckla längre fram i tex-

ten. Själv har jag dock hittills bara spelat padel vid ett enda tillfälle, just i Spanien vid detta besök hos goda vänner. Som gammal tävlingsspelare i tennis och numer även hängiven golfspelare har jag fullt upp med att hinna medverka i veterantävlingar och seriespel i dessa sporter, spela padel får vänta. Observationerna i denna artikel kommer därför så att säga från sidan, det är mitt idrottshistoriska intresse och nyfikenhet kring denna nya idrottsföreteelse som påkallat uppmärksamhet. Med vissa idrottshistoriska kunskaper drog jag mig också till minnes att nya racketsporter har dykt upp förr och kommenterats, bl.a. redan år 1940 av den legendariske sportjournalisten Bengt Ahlbom. Hans tankar för över 80 år sedan innehåller vid förnyad läsning en del häpnadsväckande aktuella formuleringar när man nu på 2020-talet funderar på padeltennisens framgångsvåg. Jag återkommer till Ahlbom i slutet av artikeln.

Nya banor i rasande fart

Om det var stillsamma frågetecken som dominerade för ett par år sedan inför padeltennisens utveckling i Sverige så är det idag stora utropstecken. Det var ju bland annat en tidigare världsspelare i tennis – Jonas Björkman, världsfyra i singel och världsetta i dubbel som bäst – som tillsammans med några artistkändisar, bl.a. Måns Zelmerlöw, bildade bolag och för drygt 5 år sedan byggde ett par padeltennisbanor i en gammal industrilokal i Frihamnen i Stockholm och entusiastiskt basunerade ut i tidningar och TV att detta var den nya racketsporten för framtiden. Vi var nog inte så många som mer än höjde lite på ögonbrynen då och undrade vad detta var för ett jippo och tillfällig fluga. Men idag behöver ingen tveka om att det här handlar om ett snabbt och stort genombrott för en ny idrott av sällan skådat slag. Om någon för två år sedan sagt att under 2020 kommer man fylla Globens golv med 14 inglasade padelbanor och påbörja byggandet av 26 padelbanor inne i Åbymässan i Mölndal – vilket beräknas bli den största inomhushallen för padel i världen – hade väl de flesta sansade bedömare famlat efter kalendern och undrat om inte 1:a april infunnit sig på fel datum.

Att stora inomhusytor stått relativt tomma detta eländiga Coronaår är givetvis en bidragande orsak till byggandet av dessa nya banor just där, men hade det inte bedömts vara en stabil och stadigt ökande efterfrågan på padel hade man självfallet inte vågat satsa på dylika projekt. Och bortsett från dessa exempel har det under senaste året byggts många hundratals nya padelbanor i Sverige, inte sällan i anslutning till tennishallar och golfklubbar.

Och flera nya stora egna padelcentra är under byggande, några med stora idrottskändisar med i bilden, till exempel Zlatan Ibrahimović. Björkman och Zelmerlöws bolag är för övrigt idag Sveriges största inom padelennisen och äger ett 25-tal padelanläggningar runt landet och har börjat investera även internationellt.

För ett par år sedan fanns alltså bara en handfull banor i Sverige. Från Svenska Padel förbundet finns idag uppgifter om att i december 2020 fanns ca 1 500 padelbanor, flertalet byggda bara under år 2020, och att det förväntas att utbyggnadstakten håller i sig de närmaste åren. Det finns redan runt 100 lokala padelklubbar med sammanlagt runt 20 000 medlemmar där ca 2 000 har tävlingslicens. De allra flesta som spelar är dock inte organiserade medlemmar, man hyr en bana, ofta hyrs racket och bollar också och så spelar man med sina vänner. Dubbelspel med fyra personer på banan är det normala, singelspel är än så länge mer ovanligt. Enligt uppgift gjordes ca en miljon bokningar under 2020 och runt en halv miljon svenskar uppges redan ha provat på padelspelet vid något tillfälle. Utbyggnaden har sannolikt bara påbörjats, de företag som levererar och monterar padelbanor vittnar om stadigt ökande orderingång, de hinner inte med att få fram materialet och de stora glasväggarna i den takt som beställningarna strömmar in. Allt talar för fortsatt byggande av nya banor åtminstone ett par år till. Överallt runt Sverige utnyttjas tomma lagerlokaler och liknande för att klämma in padelbanor. Och som ett talande exempel på uppfinningsrikedomen kring detta rapporteras om att gamla ärevördiga varuhuset NK mitt i Stockholm, just byggt och invigt ett antal padelbanor på taket, med strålande utsikt över centrala staden.

Som idrottshistoriker är det som sagt lite ovant att skriva om något som händer i samtiden och även spekulera om framtiden, men genombrottet för padel är så pass markant att det kan vara befogat med lite nutida spaning och samtidigt använda en del idrottshistoriska kunskaper och erfarenheter för att försöka resonera kring frågan om vilka faktorer som ligger bakom padelennisens genombrott. Var kom denna efterfrågan ifrån? Och hur stor kan padelennisen bli? Kan den till och med utmana andra mer etablerade sporter?

Varför har padeltennis blivit så populärt?

Det kan nu på våren 2021 alltså konstateras att padelsporten etablerats i rasande fart i Sverige de senaste åren och kulmen verkar långt ifrån över. Att det skulle handla om en tillfällig fluga med kort livstid tycks i nuläget mindre troligt. En central fråga är givetvis varför det blivit så populärt att spela padel, och varför denna ”feber”, efter den bredare etableringen i Spanien, särskilt tycks ha drabbat Sverige extra hårt? Jag vill fånga upp frågan via tre olika förklaringsperspektiv.

1. Enkelheten och nöjet i själva spelet

En avgörande faktor till padeltennisens framgång är definitivt enkelheten och nöjet i att spela. Jämfört med de övriga racketsporterna tycks de allra flesta ha glädje av spelet redan från första stund inne på banan. Det är en låg tröskel att komma igång med spelet och att klara av att hålla igång bollen även för en nybörjare när det gäller racket och boll. Den mjuka bollen och stumma racketen gör att det går förhållandevis långsamt, man hinner med och det är lätt att hålla bollen i spel över nätet. Planen är inte så stor, man spelar dubbel och de är inte så stora ytor att täcka, man behöver inte vara fysiskt vältränad för att ha glädje av spelet från första stund. Det räknas poäng och game precis som i tennis men man servar underifrån, de allra flesta förstår grunderna i utförandet och reglerna efter några minuter. Det som är speciellt i spelet är att efter bollen studsat en gång i banan får bollen studsas i både bakväg och på sidorna innan man slår tillbaka bollen över nät till andra sidan. Men man behöver inte använda studs i väggarna särskilt mycket när man är nybörjare, det blir bra spel ändå, finesserna kan byggas på efter hand.

Det är påtagligt att många som provar spelet för första gången blir mycket förtjusta då de märker hur bra spel det blir med långa och rafflande dueller redan första timmarna man spelar. De övriga racketsporterna kräver i allmänhet ett antal timmar med tränare eller egen övning innan det blir något vidare spel överhuvudtaget. Här har padeltennis en helt annan situation. Två drivna spelare kan ta varsin nybörjare på sin sida och få igång ett bra spel närmast omedelbart där alla fyra har behållning av det. Detta är helt annorlunda jämfört med de övriga racketsporterna. Padel är en avsevärt mjukare sport såtillvida att de mjuka bollarna dämpar hastigheten och rörelsemönstret blir påfallande mjukt och rytmiskt då det är få steg det handlar om, inga blixtnabba ruscher, starter eller tvärstopp.

Det finns dock bollkänsla i tillslaget när det gäller att hitta luckor, vinklar och undanläggningar för att vinna poängen, det är sällan du vinner på kraft och hårdhet i padel. När padeltennis först kom fanns kommentarer om att det var en ny form av squash. Det var väl detta med att bollen fick studsas i väggarna som många såg likheter, men jag vill hävda att padel tvärtom har få likheter med squash i själva utförandet. I squash slås en liten hård gummiboll med stor kraft mot en vägg i högt tempo. Padel tennis är som sagt nästan tvärtom, en mjuk boll som slås över ett nät i relativt lågt tempo. Likheten med tennis är något större, särskilt när det gäller räknesättet, men även där finns stora skillnader i svårighetsgrad och framförallt tyngd när det gäller hantera både racketar och boll.

Denna rätt utförliga beskrivning av enkelheten och den närmast omedelbara glädjen av att få igång ett bra och roande spel måste självfallet lyftas fram som en viktig grundorsak för att förstå spelets attraktionskraft. Sommaren 2020 ägnade jag åt lite spaning och spontana ”fältstudier”, då min lilla golfklubb i Stockholms skärgård på försommaren byggde en padelbana bredvid klubbhuset, likt många andra golfklubbar gjort runt landet. Jag satt ett antal gånger och tittade en stund på spelet som pågick på padelbanan – fullbokad nästan varje timme hela dagarna. Det var påtagligt många nybörjare utan egna racketar och bollar, man kan hyra utrustningen, som sannolikt spelade sina första timmar padel. Denna lilla högst ovetenskapliga och lokala spaning gav ändå tydliga besked om en av padelsportens styrkor. Jag såg mycket skratt och glädje även från de uppenbara nybörjarna, efter ett tiotal minuter fanns ett fungerande spel som gladdde och roade deltagarna. Jag har spelat alla de övriga racketsporterna en hel del i mitt liv men aldrig sett något i närheten när det gäller nybörjares snabba framsteg och spontana glädje från de första slagen.

Detta med lekfullheten i padelspelet lyftes för övrigt även fram på ett tänkvärt sätt av den idrottshistoriska kollegan och doktoranden vid Malmö universitet, Isak Lidström, i radioprogrammet *Kropp och själ*, 13 april 2021. Lidström betonade att en av orsakerna till padelns framgång kan vara att det finns en efterfrågan på mer lekfulla idrottsaktiviteter i den moderna idrotten som i hög grad har sportifierats med strikta regler och tävling ständigt närvarande. Padel skulle här kunna erbjuda en lekfullhet som till viss del gått förlorad, och tilltala människans naturliga fallenhet för lek och spel på det sätt som Johan Huizinga redan 1938 pekade ut i klassikerverket *Homo Ludens*, den lekande människan. Lidströms och mina tankar följer här samma linjer; enkelheten, glädjen och lekfullheten är viktiga aspekter

för att förklara padelspelets lockelse. Jag anser dock att det finns ytterligare ett par viktiga faktorer i sammanhanget.

2. *Genusaspekten – mixedspel i fokus*

Den andra faktorn jag vill föra fram som delförklaring till padelspelets framgångsvåg handlar om att det, i jämförelse med andra racketsporter, i ovanligt stor utsträckning blandas mellan könen i padelspelet. Det spelas ofta mixed, alltså en man och en kvinna på varje sida om nätet, eller två kvinnor mot två män, ibland är det tre av ena könet på banan och en av det andra. Jag har givetvis ingen statistik med exakta siffror men har som sagt haft ögonen ordentligt öppna när jag varit nära padelbanor runt landet och slagits av att det påfallande ofta är mixedspel och blandade kön som gäller i spelet. Padel-spelet sker oftast som dubbelspel, det finns få rena singelbanor ännu, och det är uppenbart att män och kvinnor spelar padel tillsammans i avsevärd högre grad än i de andra racketsporterna. Min bedömning och fasta övertygelse är att padeln i detta avseende ligger helt rätt i tiden, framtidens idrottsaktiviteter kommer successivt avlägsna sig från en lika strikt könsuppdelning som är fallet i de allra flesta sporter idag.

I den moderna tennisens barndom i slutet av 1800-talet var detta med mixedspel en viktig fråga. I den synnerligen läsvärda – för alla idrottshistoriskt intresserade – boken *A Peoples History of Tennis* av David Barry, framkommer att när lawntennisen började formera sina regler och tävlingsbestämmelser, som alltså var den moderna formen av tennis som växt fram från tidigare betydligt äldre liknande spel med racket och boll, fanns idéer om att kvinnor skulle spela en annan variant av tennis jämfört med männen. Tennisspelet attraherade även de högre samhällsskiktens döttrar och tidigt uppkom tävlingar för dessa, med följd att diskussioner uppstod om kvinnor verkligen var fysiskt lämpade för denna sport. Under 1870-talet väcktes konkreta förslag från ledande män i de första klubbarna i England att sporten skulle separeras mellan kvinnor och män med andra regler, banor och racketar för kvinnor med hänvisning till de fysiska skillnaderna. Berry lyfter dock fram att detta motarbetades av andra yngre män och kvinnor som argumenterade för att detta skulle försvåra möjligheten till mixedspel, en företeelse som hade blivit populärt i college- och universitetsmiljö. Tennisspel mellan könen var något som även den konservativa överklasskulturen motvilligt tycktes acceptera och här fanns således en viss social arena där unga män och kvinnor kunde umgås och bekanta sig med varandra. Argu-

menten om det populära mixedspelet, det lockade tidigt även stora åskådarsiffror när tävlingar kom igång, vann gehör och det blev dessbättre samma regler och banor för kvinnor och män i tennishistorien (David Berry s 24-38). Detta med den sociala samvaron mellan könen i idrottsammanhang är en inte oviktig aspekt för padelspelets framgång även idag. Unga män och kvinnor vill kunna göra saker tillsammans och padeln har visat sig vara en utmärkt racketsport för mixedspel, och även för två kvinnor att spela mot två män – vilket inte är särskilt vanligt i andra idrotter.

I mina ögon finns det tydliga tecken på att det även på högsta elitnivå börjar finnas ett ökat intresse för att arrangera tävlingar med könsmixade lag. För ett par år sedan ordnades som uppvisningsjippo parallellslalom med mixade lag och detta har nu övergått till ordinarie tävlingsklass med mästerskapsmedaljer. Detsamma gäller skidskytte som nu har två olika varianter med mixade stafetter vid mästerskap och likaså har simsporten infört en mixedlagkamp som nu ska finnas med både vid VM och OS. Det är alltså inte bara uppvisningstävlingar och jippon längre när de gäller mixade klasser utan det finns alltfler fullvärdiga tävlingar med mästerskapsmedaljer.

På detta tema bör även nämnas några ord om att golfporten är på väg att testa riktiga proffstävlingar med mixade startfält med en enda tävlingsklass. Det är faktiskt Sverige som har tagit detta initiativ och planeringen fanns redan förra sommaren 2020 med en tävling på mästerskapsbanan Bro Hof utanför Stockholm, men det blev inställt på grund av pandemin. Nu kommer denna tävling att spelas i mitten av juni 2021 på banan Vallda utanför Kungsbacka och inom golfvärlden är intresset mycket stort. Två av Sveriges största golfprofiler på senare år, Annika Sörenstam och Henrik Stenson, ska stå som värdar för tävlingen och dessutom vara med och tävla själva. Att den förra världsettan Annika Sörenstam gör comeback i proffstävlingssammanhang väcker i sig uppmärksamhet, men det är själva konceptet med en tävlingsklass för män och kvinnor tillsammans som är den spännande nyheten. Detta är alltså en riktig proffstävling, inget jippo, det är 78 kvinnor från damernas tour och 78 från herrarnas europatour som får delta i startfältet. Efter två dagars spel går hälften vidare till de två sista finaldagarna, strikt efter resultaten oavsett kön. Vid förberedelserna inför tävlingen rapporteras ett starkt intresse från massmedia och kommersiella aktörer – större än vid vanliga Europatourtävlingar i Sverige. En kort beskrivning är att alla ska spela samma bana men kvinnorna får slå ut lite längre fram, från en annan tee på golfspråk, för att kompensera att männen i allmänhet slår längre utslag. Men därefter är det exakt samma bana och det är antalet slag som räknas helt enkelt. Det är samma prispengar de tävlar om, en pott tillsam-

mans, och prislistan kan alltså sluta hur som helst när det gäller fördelningen mellan könen. Denna tävling kommer säkerligen att uppmärksammas och utvärderas noga och kanske blir det ett genombrott för mixade tävlingar i fler sporter. Det kommer sannolikt finnas anledning att återkomma i ärendet.

Just Annika Sörenstam var ju för övrigt med om en osannolik massmedial uppmärksamhet när hon år 2003 blev inbjuden och ställde upp och tävlade mot de bästa männen i världen i en ordinarie proffstävling i USA. Det blev ett av de mest uppmärksammade och bevakade idrottsevenemangen någonsin med hundratals TV-bolag från hela världen som direktsände, vilket jag detaljerat skildrat och analyserat i en uppsats på *idrottsforum.org*, ”Kvinnor som utmanar män”.¹ Det handlade då om en kvinna i direkt tävlan mot män, vilket uppenbarligen kittlade extra mycket, och jag lyfte fram då – och gör så även idag – att den extrema uppmärksamheten runt Sörenstams utmaning visade att det finns en i idrottsvärlden outnyttjad nisch med tävlingar där kvinnor och män deltar samtidigt. Det behöver inte vara så att kvinnor ska mätas direkt mot män, utan det kan ju vara just i mixade lag där både kvinnornas och männens insatser tillsammans ger slutresultatet. Precis som nu börjat ske i exemplen med slalom, skidskytte och simning.

Anledningen till att jag så utförligt tar upp detta med mixedspel och könsmixade tävlingar är att jag anser detta ligger helt rätt i tiden. I mina ögon är det uppenbart att här finns en marknad för intressanta nya tävlingsformer och jag är förvånad över att inte fler idrotter så här långt har insett detta. Det är inte svårt att peka ut ett stort antal fler idrotter där mixade lag skulle kunna bli ett framgångskoncept med högt åskådarintresse, även vid världsmästerskap och i OS-sammanhang. Jag är övertygad om att detta kommer bli helt naturligt inom många sporter i framtiden. För padelspelets vidare utveckling bedömer jag denna aspekt om mixade lag på banorna både bland amatörer och i tävlingssammanhang vara en framgångsfaktor och rätt linje för framtiden.

3. Social gemenskap, klassaspekten och yngre vuxnas umgänge

Min tredje förklaringsfaktor för padelsportens framgång handlar om att se idrotten och fritidsutbudet som en social och kulturell marknad, utifrån tanken att människor väljer idrott och fritidsaktiviteter delvis utifrån vilken samhällsklass man tillhör, eller vilken klass eller vilket socialt umgänge man vill tillhöra. Det här var tankar som den berömde sociologen Pierre

¹ <https://idrottsforum.org/wijk130917/>

Bourdieu framförde i några olika essäer, bl.a. ”Sport and social class”, 1978, och ”Programme for a sociology of sports”, 1988. Bourdieus välkända teori handlar kort uttryckt om att samhället består av ett antal olika fält eller samhällssektorer, yrkesmässigt eller kulturellt. Fritid och idrott är i detta tänkande ett sådant fält där det finns ett antal olika idrotter med motionsverksamhet, ungdomsidrott, tävlingsidrott, massmediabevakning, kommersiell prylnemarknad samt en stor arbetsmarknad för professionella utövare, tränare, managers, journalister och mycket annat. Idrottens samhällsfält förändras hela tiden över tid, det ser givetvis inte likadant ut i mitten av 1900-talet som vid dess slut, eller nu en bit in på 2000-talet. Idrottens fält påverkas av hur samhället i övrigt förändras, och frågan om vilka idrotter som människor väljer att ägna sig åt handlar till stor del om olika tidstypiska aspekter.

En tydlig sådan förändring är att från 1950–60-talet växte den svenska medelklassen starkt vilket också fick betydelse för hur idrottens fält förändrades. Gamla arbetarsporter som brottning, boxning, kraftsport, rodd, bandy m.fl. minskade i attraktionskraft, medan tidigare mer typiska över- och medelklassidrotter som segling, utförsåkning, tennis, golf, hästsport lockade allt bredare befolkningslager. Den växande medelklassen ville markera sin nya position även på fritiden, man ville, med Bourdieus språkbruk, öka sitt kulturella kapital. Det finns tydliga sociologiska aspekter kring vilken idrott man vill ägna sig åt, vad man prioriterar till sina barn, vilka andra föräldrar man vill umgås med, i vilka sociala sammanhang man själv vill befinna sig i. Jag har i tidigare studier hävdade att detta var viktiga faktorer för både den svenska tennisens och golfens framgångsperioder 1960–80-talen respektive 1980–00-talet.

I detta sammanhang finns det anledning att omnämna en undersökning av Bo Schelin, *Den ojämlika idrotten*, från 1985, som var en sociologisk avhandling som just profilerade vilka faktorer som styrde framförallt ungdomars val av idrott. Schelin laborerade med olika socioekonomiska faktorer som till exempel hur mycket det kostar att utöva en idrott, om idrotten är ny och exklusiv, om den utövas i grupp eller främst individuellt och vilken uppmärksamhet sportgrenen får i massmedia. Schelin fick fram en slags idrotts-sociologisk skala över vilka idrotter som var mest respektive minst populära i olika samhällsgrupper och samhällsklasser. Personligen tycker jag det är synd att det inte kontinuerligt görs dylika sociologiska studier inom idrottens fält, då aktuella faktorer över hur och varför människor väljer idrott är intressanta och i viss mån är centrala för att förstå idrottens samhällsfält och hur detta fält utvecklas och förändras över tid.

När det gäller padelspelets attraktionskraft i Sverige nu i ingången på 2020-talet anser jag det finns tydliga kopplingar till dessa resonemang om idrotters sociologiska mönster. Mina personliga reflektioner och spaningar kring padeltennis började som nämnts för 3-4 år sedan då jag var på besök i södra Spanien. Som många andra där hade mina bekanta börjat spela padel med stor entusiasm och tog med mig till en stor padelanläggning med runt 15 banor där spel pågick överallt. Detta var på kvällen och det som fångade mitt intresse allra mest var hela konceptet runt anläggningen. I anslutning till banorna fanns ett stort modernt utegym med alla upptänkliga moderna maskiner för gymping och styrketräning och i mitten en restaurang med stor uteveranda. Hela anläggningen var snyggt upplyst i olika färger och ur högtalare strömmade modern musik i sköna rytmer. Och framförallt, det var fullt med unga vuxna, säg 20-35-års ålder som i snygga tigha träningskläder körde pass på gymmet, spelade padel eller bara umgicks och pratade med varandra. Det var så uppenbart att detta tilltalade både en viss ålderskategori och en viss samhällsgrupp, kanske till och med samhällsklass, då det krävdes medlemskap eller bokad bana för dyra pengar för att ens komma in på anläggningen. Jag hade dagen innan spelat lite tennis med en av vännerna på en klubb i närheten och kontrasten var slående. Flera av banorna stod tomma och lediga och i den enkla cafeteria bredvid satt några äldre par och drack kaffe och pratade. Tennisen hörde till en kultur vars tid hade flytt, eller åtminstone sett sina starkaste dagar, padeln stod för det nya moderna.

Man kan givetvis inte formulera allt för tvärsäkra hypoteser utifrån några enstaka exempel, men jag törs ändå antyda att jag i Spanien såg viktiga faktorer för padelns framgångsvåg utspelas framför ögonen. Padelanläggningen erbjöd ett helt koncept som tilltalar den nya unga medelklassgenerationen. Att spela padel innebär att bli del av något nytt, något fräscht och med en viss aura av exklusivitet. Kostnaden för att spela, medlemskap i en klubb innebär en viss avgränsning. Här kan den köpstarka yngre medelklassen förstärka sitt sociala och kulturella kapital, och umgås med den samhällsgrupp människor man vill tillhöra.

Sverige har som sagt under många årtionden haft en växande stark medelklass, många av de yngre vuxna som idag är i 20-30 års åldern har växt upp i familjer med god ekonomi och har själva studerat och skaffat sig välavlönade jobb. Många av de unga vuxna har idag också en betydligt mer internationell livsstil än tidigare generationer, träffas ofta på caféer, klubbar och restauranger, har årskort på dyra gym där de flesta har trendiga träningskläder. Padelns ankomst passade den yngre köpstarka medelklassen som hand i handske. En ny lite trendig aktivitet där man kan spela i grupp

fyra stycken, det är lätt och kul att spela, man kan ha snygga färgglada träningskläder, man svettas inte så mycket, man kan efter speltimmen gå till restaurangen och fika tillsammans eller ta en öl eller ett glas vin. En viss känsla av exklusivitet. Helheten tilltalar dagens yngre vuxna, och konceptet passar ett land som Sverige där en bred medelklass har råd att betala de dyra speltimmarna.

Så skulle man, kanske en aning raljant, kunna beskriva padelns första genombrottsvåg fram till ungefär år 2020. Många av den första vågen padelbanor som byggdes var i anslutning till tennisanläggningar och golfklubbar och lockade till stor del de skaror som tidigare befunnit sig i den miljön och där fanns dessutom i många fall redan caféer och restauranger i nära anslutning. Vid ett antal tillfällen under sommaren 2020 tittade jag lite på vilka som spelade padel på de banor jag var i närheten av. Det var slående att majoriteten var just unga vuxna som kom tillsammans i bil till banorna, hoppade ur färdigklädda i moderiktiga träningskläder, med egna sannolikt rätt nyinköpta padelracketar och in på banan. Efter en timme kom nästa gäng i sin bil, ungefär samma ålder och samma kläder – och så kunde det se ut många timmar i rad, en relativt homogen grupp unga vuxna ur den köpstarka svenska medelklassen.

Men detta var alltså en beskrivning av den första padelvågen, där kunde det ha stoppat, den nya sporten hade funnit sin publik och antalet banor hade anpassats efter efterfrågan hos en relativt exklusiv skara spelare. Nu vet vi dock att trenden slagit mycket bredare än så. Padelns sporten lockar fortfarande allt fler skaror som vill spela. Det byggs för fullt hela padelcenter med många banor till och med ute på kala åkrar utanför städerna, det tidigare draget av exklusivitet är på väg att försvinna och sporten tycks locka allt bredare grupper i samhället och alla åldrar. Precis som utförsåkning, tennis och golf i Sverige gick från att vara närmast överklassidrotter till att i stort sett bli folksporter för en bred allmänhet. Så har det inte varit i särskilt många länder runt världen, där exempelvis tennis och golf fortsatt vara relativt exklusiva och dyra överklassidrotter. Faktum är att även för padelsporten tycks just Sverige, vid sidan av Spanien, vara det land där spelet växer snabbast i Europa. Här finns en rad intressanta paralleller att fundera på. Och givetvis ställa frågan om hur bred kan padelsporten bli? Är det verkligen en ny ”folksport” på gång?”

Avslutning: Hur ser framtiden ut för padeltennis? När är kulmen över?

Att uttala sig om framtiden är väl något man egentligen bör passa sig för. Ändå är det i alla fall intressant att ställa frågan om hur stort padelspelet egentligen kan bli i Sverige och internationellt, även om det givetvis är för tidigt att ge några exakta svar. Vad man ändock kan säga är att det i idrottshistorien finns liknande exempel med idrotter som haft stark och snabb tillväxt, därefter nått en kulmen och sen upplevt en tillbakagång vad gäller antalet utövare, antalet tillströmmande ungdomar, samhällsintresset i form av kommunala satsningar, privata investerare, uppmärksamheten i massmedia m.m. Här har nämnts två tydliga exempel i Sverige med tennisen från 1960-talet och golfen från 1980-talet. En kraftfull tillväxt i runt 25-30 år, därefter en kulmen och sen tillbakagång till en ny lägre nivå i alla avseenden.

Nu har ju padeltennisen haft stark tillväxt endast i några få år och man kan resa vissa frågetecken om det verkligen kommer att handla om fortsatt expansion i flera decennier likt tennisen och golfen. Mycket kommer att avgöras ifall padeltennisen kan komma så långt att det byggs även kommunala hallar och banor med avsevärt lägre priser än dagens mer privata projekt. Att svensk tennis fick kommunal uppbackning i byggandet av banor på 1970-talet och sen även inomhushallar i stor skala på 1980-talet var en starkt bidragande orsak till sportens framgångsvåg. Liksom kommunala satsningar på konstfrusna banor och sen ishockeyhallar i hela Sverige lyfte den sporten. För att nå bredare befolkningslager och framförallt nå stora ungdomskullar räcker det knappast med privata klubbar med de priser per timme som gäller idag. Där kommer den ekonomiska faktorn sätta en tydlig gräns för hur mycket padeln kan växa. Dessutom finns aspekten om i vilken grad padeln kan bli en stor tävlingssport, med ett underhållningsvärde för betalande publik och intresse i massmedia och direktsända TV-sändningar. Inte minst det sistnämnda har i modern tid varit rätt avgörande för olika idrotters förmåga till kvantitativ utveckling.

Så var det alltså detta med Bengt Ahlboms funderingar redan år 1940. Ahlbom arbetade som sportjournalist i hela sitt liv, var bl.a. sportchef på *Stockholms-Tidningen* i flera decennier fram till tidningens nedläggning 1966 och fortsatte sen med krönikor i flera andra tidningar och idrottsförbunds årsböcker. En av hans favoritsporter var tennis som han bevakade med stor kunskap i många år. Ahlbom var även en stor estradör och berättare, och författaren till denna artikel hade förmånen att vid ett par tillfällen i

mitten av 1970-talet höra honom berätta och kåsera om gamla tennisminnen från både svenska och internationella arenor med humor och finesse, som inbjuden föredragshållare vid årsmöten i den tennisklubb jag var medlem i. Bengt Ahlbom skrev år 1940 en lång artikel där han reflekterade över olika nya racketsporter som börjat utgöra en viss konkurrens till tennisporten. Ahlbom resonerade över sporterna bordtennis, badminton och squash som han i grupp benämnde som ”*tennisspelets småkusiner*”, och konstaterade att de växte snabbt i både styrka och visdom. Frågan var dock hur livskraftiga de skulle visa sig vara, det fanns flera exempel från framförallt England där nya racketsporter dykt upp som nya flugor men efter ett tag självdött, skrev Ahlbom, och ställde upp några kriterier som han ansåg måste uppfyllas för att en ny sport skulle kunna bli livskraftig på sikt. Enligt Ahlbom handlade det om a) spelets värde som motion, b) tillgänglighet, c) svårighetsgrad, d) underhållningsvärde, e) sociala värdet.

Ahlbom avslutade sina funderingar med att lyfta fram tennisporten som en i hans ögon ideal idrott ur flera aspekter. Ahlboms kärlekshyllning till tennisen år 1940 är värd att återge i sin helhet:

Idén om en tävlingskamp mellan två parter, slagen växelvis från den ene till den andre och där en skiljemur omöjliggör direkt kroppslig kontakt i striden har fått sin klassiska utformning i tennis, detta geniala spel, som med sin sinnrika poängräkning, sin skönhet och sina högstställda krav på teknisk begåvning, taktiskt sinne och genomgående förstklassiga sportmannaegenskaper – ja överhuvudtaget genom sin ädla linje – blivit en av de stora, oföränderligt levande och fascinerande världsidrotterna. (Sveriges Centralförening för idrottens främjande, årsbok 1940, sid 76).

Stora och högtidliga formuleringar med 1940-talets språkbruk onekligen, men Bengt Ahlboms tankar om kriterier för en sports livskraftighet känns trots allt mycket aktuella. Mina resonemang i den här artikeln följer delvis samma linjer. Om man på skoj ställer padelns nuvarande situation mot Bengt Ahlboms kriterier måste man nog säga att spelets värde som motion, jämfört med många andra idrotter, inte är i topp – det är trots allt inte så många steg som tas, åtminstone på amatörnivå, under en padeltimme med fyra deltagare. När det gäller kriteriet tillgänglighet finns mer att utveckla, det är stor efterfrågan och höga timpriser, svårt att finna en tid att hyra. Men det kanske det snabba pågående byggandet av fler banor kan råda bot på. Svårighetsgraden i att spela padel är inte så hög jämfört med många andra sporter, vilket torde vara en fördel för spelets tillväxt. Kriteriet underhållningsvärde när det gäller publiksport, vilket torde vara det som Ahlbom avsåg, är än så länge svårt att uttala sig om, men en gissning är att det kan ta

tid innan det når exempelvis tennisens publiksuccéer – om det ens någonsin händer. Underhållningsvärdet för de som spelar tycks dock mycket högt enligt enstämiga uttalanden om glädjen i att spela, padel är i högre grad utövarnas sport än en publikdragande sport. Ahlboms sista kriterium om socialt värde ger dock padeln höga poäng, vilket jag tydligt lyft fram i artikeln. Att man i huvudsak spelar fyra spelare och naturligt blandar kön och åldrar är sannolikt en av padelns största trumfkort jämfört med många andra idrotter idag, inte minst de andra racketsporterna. Den sociala faktorn är ett tungt vägande skäl för en fortsatt tillväxt och en framtida etablerad och stabil sport.

Jag vet inte vad Bengt Ahlbom hade sagt om padelns framtida tillväxt och som en tänkbar konkurrent till tennisen. Möjligen hade han känt viss skepsis när gäller faktorn publikintresse och underhållning. Så tänkte jag själv ganska tvärsäkert fram till för ett ca halvår sedan. Padel är uppenbarligen kul att spela men att den skulle kunna växa som publiksport live eller i TV, och konkurrera med exempelvis Wimbledon i tennis eller British Open i golf ansåg jag mycket osannolikt. Men av en slump råkade jag på en av de mindre sportkanalerna se TV-sändningar från ett mästerskap i padel från Spanien. Jag såg semifinaler i både herrdubbel och damdubbel. Det var mycket underhållande och spännande, så pass att jag bokade in när finalerna skulle gå dagen efter och såg framförallt en oerhört dramatisk och välspelad final i damdubbel där två spanjorskor mötte två tyskor. Spelet och seten böljade fram och tillbaka, många fantastiska dueller, det var mycket jämnt och bägge paren hade flera tillfällen att avgöra matchen men det slutade med avgörande bollar i ett dramatiskt skiljeset. Idrottsunderhållning på mycket hög nivå helt enkelt. Så osvuret är bäst. Padelns framtida möjligheter som publikunderhållning får vänta till en senare utvärdering.

I skrivande stund i april 2021 har Svenska Padelförbundet ansökt till Riksidrottsförbundet om att bli medlem som eget specialförbund och i första skedet accepterats av RF:s ledning. Frågan förs nu vidare till Riksförbundets stora årsmöte med representanter från övriga specialförbund för beslut. Det mesta talar för att padelsporten blir invald (och så blev det, *red:s anm.*). För ett par år sedan fick Svenska tennisförbundet frågan om inte padeltennis kunde få bli en avdelning inom tennisen, men enligt uppgift fanns då inget större intresse från tennisens sida att ta hand om den nya lilla uppkomlingen. Tennisförbundet missade nog här en chans att kraftfullt öka medlemsantalet inom några få år, men för padelsporten är det säkerligen bättre att bli invald som eget specialförbund inom RF. Direkt efter RF:s lednings uttalande om en positiv inställning till padelsporten uttalade sig Padelförbundets ordförande att detta var en stor dag för padelsportens utveckling i Sverige. En

säkerligen korrekt bedömning då sporten kommer få del av det stora statliga bidraget till den svenska organiserade idrotten, numera handlar det ju om miljardbelopp från statliga spelvinster och skattepengar som fördelas av RF. Det kommer att stärka uppbyggandet av klubbar med tävlingsverksamhet och säkerligen även satsningar på ungdomsträning. Och i förlängningen kanske kommuner kliver in och sponsrar byggandet av banor vilket i så fall givetvis ökar padelns möjligheter till expansion högst väsentligt. Å andra sidan innebär allt detta sannolikt en ökad ”sportifiering”, att tävlandet får ökat fokus, att padel blir en RF-sport bland alla andra, kanske lekfullheten och i viss mån exklusiviteten i att spela padel då minskar. Allt återstår att se.

Vi idrottshistoriker får under alla omständigheter säkert anledning att återkomma med analyser av utvecklingen längre fram. Jag har här lyft fram lite spaningar kring den snabba och starka framgångsvågen kring padelsporten, och fastnat för tre olika aspekter som kan förklara denna utveckling. Enkelheten och det omedelbara nöjet att spela, att kvinnor och män med fördel kan spela mixed med varandra samt den sociala gemenskapen inom gruppen unga vuxna i medelklassen. Sammantaget handlar padel helt enkelt om en sport som ligger helt rätt i tiden.

En övergripande idrottshistoriskt intressant fråga är om padel nu påbörjat utvecklingen till en fullt etablerad stor stabil tävlingsidrott inom RF-familjen, eller om det är det en fluga som stannar av efter några år när den köpstarka unga medelklassen börjat ledsna och kanske hittar någon ny aktivitet som lockar mer. Vi får vänta på svaret några år, men för tillfället vet jag bara att det är allt fler i bekantskapskretsen, även aktiva tennisspelare, som entusiastisk hyllar padelspelet i mycket positiva ordalag. Jag har, kanske en aning motvilligt, i alla fall inköpt ett eget padelracket nu. Man vill inte hamna helt utanför tidens strömningar, det gäller att vara beredd när någon ringer och snabbt vill ha tag i en fjärde spelare som kan hoppa in.